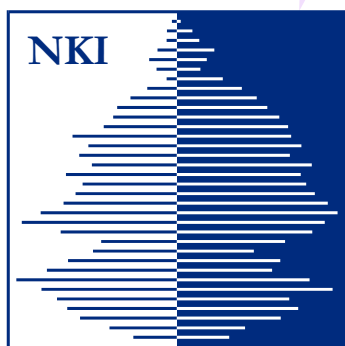

Az anyakönyvi bejegyzéstől a demográfiai mikroadatbázisig

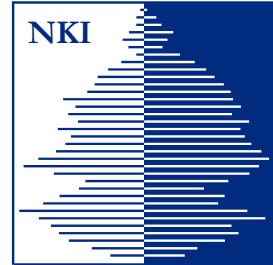
**Őri Péter – Pakot Levente
KSH Népeségtudományi
Kutatóintézet**

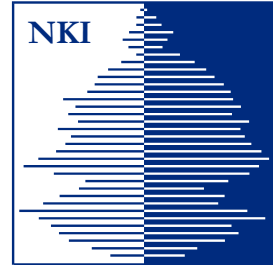
Egyházi anyakönyvek mint „eltűnt statisztikák”

- Kétszeresen is „eltűnt”, azaz újra felfedezett statisztikai források
 - 1950-es évek: a történeti demográfia alapforrásává váltak: „családrekonstrukciós” módszer: egyházi anyakönyvekből készített adatbázisok elemzése
 - 1990-es évek új történeti demográfiai paradigmájában is fontos forrás: korábban készített családrekonstrukciós anyag másodelemzése

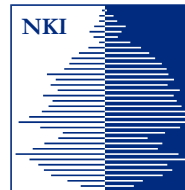
Anyakönyvi adatok mint a történeti demográfia forrásai

- Német genealógiai kutatások, anyakönyvi adatokból német falvak népességtörténete (2 háború között)
- Svéd előzmények (Hyrenius)
- Francia társadalomtörténet (Annales) és demográfia az 50-es évek második felétől, közös forrás az egyházi anyakönyvek
 - P. Goubert (Beauvais) – halandósági krízisek vizsgálata
 - L. Henry – „természetes” termékenység és a születéskorlátozás kezdetei – családrekonstrukciós módszer, Fleury-Henry 1956 – a kézikönyv; Gautier-Henry 1958 – a mintaelemzés (Crulai)

Családrekonstitúció

- Fleury-Henry 1956 [1985]
- Andorka R.: *A családrekonstitúciós vizsgálat módszerei.* KSH NKI Történeti Demográfiai Füzetek, 4. KSH NKI, Budapest, 1988
 - adott település adott időszaka összes anyakönyvi bejegyzésének kicédulázása
 - Nem nominatív feldolgozás
 - Családlapok összeállítása
 - Nominatív feldolgozás (termékenység)
 - házas korszecifikus termékenységi arányszámok: adott korcsoportbeli házas nők által szült gyerekek száma/adott korban házasságban leélt évek száma
 - ezek összege: teljes házas termékenységi arányszám: egy termékeny életszakaszt házasságban töltő nő hány gyermeket szülne
 - Születéskorlátozás: spacing vagy stopping?

Teljes házasságtermékenységi arányszámok, 20-49 éves házasságkötés, 20-49 éves házasságkötés

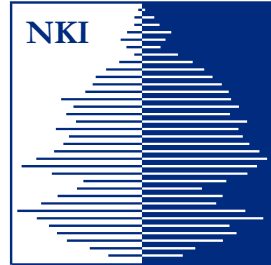
Település	Felekezet	Házasságkötés időszaka			
		1730-1789	1791-1820	1821-1850	1851-1895
Vajszló és Besence	Ref.	6,49		3,98	2,76
Alsónyék és Sárpilis	Ref.	6,10	3,73	3,66	2,73
Bakonya	R. Kat.	5,50	4,94	3,60	
Töttös	R. Kat.	6,71	6,1	4,71	
Kerkáskápolna	Ref.		4,41		2,50
Velem	R. Kat.	7,45	6,36		
Rábakecöl	R. Kat.	9,21	7,40	7,50	
Pócsmegyer	Ref.	5,87	6,39	6,77	5,42
Átány	Ref.	6,54	6,23	6,30	6,78
Bárna	R. Kat.		7,80	7,45	7,38
Felsővadász	G. Kat.		4,99	6,25	8,67

Forrás: Andorka R.: La population hongroise du XVIII. siècle à 1914. In Bardet, J.P. – Dupâquier, J. (eds.): *Histoire des populations de l'Europe II*. Paris, Fayard, 1998. 436.

Szülések közötti intervallumok (családrekonstitúció)

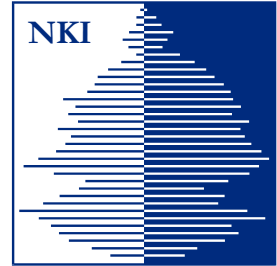
	1.	2.	3.	4.
	Intervallum (hónapban)			
Crulai (18. sz.)	17	22	25	27
Vajszló és Besence (1821- 1850)	35	48	50	45

- Születéskorlátozás valószínűsége (spacing)
- Crulai: házasság elején biztosan nincs születéskorlátozás
- magasabb sorszámú intervallumok rövide:
 - nincs születéskorlátozás
 - sokgyerekes családokban nincs: szelekció kérdése
- eldönthetetlen ezen a szinten
- okok csak valószínűsíthetők

Eredmények

- Nincs „természetes termékenység, igen különböző termékenységi szintek
 - házasságban töltött idő hossza
 - születések közötti intervallumok hossza
- tradicionális és modern termékenység elválasztása nehéz, demográfiai átmenet kezdőidőpontja nehezen meghatározható – ‘stopping behaviour’ felbukkanása + modernizáció előtti születéskorlátozás ténye (stopping)
- nyugati önszabályozó modell léte, házasodás kulcsszerepe
- önszabályozó modell és modernizáció közötti viszony, feltétele-e egyik a másiknak, racionalitás kérdése
- vita a születéskorlátozás okai körül

Problémák

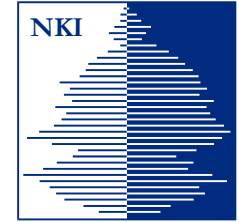
- Reprezentativitás
 - falusi népességek
 - immobil népességek
- Szelekció
- Csökkenő hozadék elve az eredményekben
- Különbségek okai? Inkább leíró, mint explikatív modellek, többváltozós elemzésekre nem alkalmas
- Egyéni adatok – makro szintű elemzés aggregált adatokkal
 - egyéni döntések kizárva
 - együttes előfordulások valódi kauzalitás helyett
 - egy demográfiai jelenség, interakciók kizárva
 - Egyéni szinten milyen döntési lehetőségek, milyen külső hatások stb.

Egy lehetséges megoldás

- Egyéni adatok (egyéni döntések jelentősége)
- Longitudinális adatok (hosszú távú változások)
- Nagy adatmennyiség (reprezentativitás problémája miatt), de végig egyéni életutak elemzése (népességek sohasem homogének)
- Demográfiai változások gazdag kontextusban és több demográfiai jelenség interakciója
- Módszer: eseménytörténeti elemzés
- Forrás: népességregiszterek és anyakönyvek

Eseménytörténeti elemzés

- Hagyományos demográfiai elemzés: egy demográfiai esemény intenzitása és időzítése
- Eseménytörténeti elemzés: egy demográfiai esemény bekövetkezésének esélye a kockázati időszak alatt (amikor a demográfiai esemény megtörténhet) egyéni életutak elemzésével (egyik helyzetből a másikba való átmenetek)
 - egy esemény bekövetkeztéig eltelt idő hossza
 - az ehhez köthető tényezők szerepének vizsgálata regressziós modellek segítségével
- Olyan összefüggések, amelyek valós oksági viszonyokra és tényleges egyéni döntési lehetőségekre mutatnak

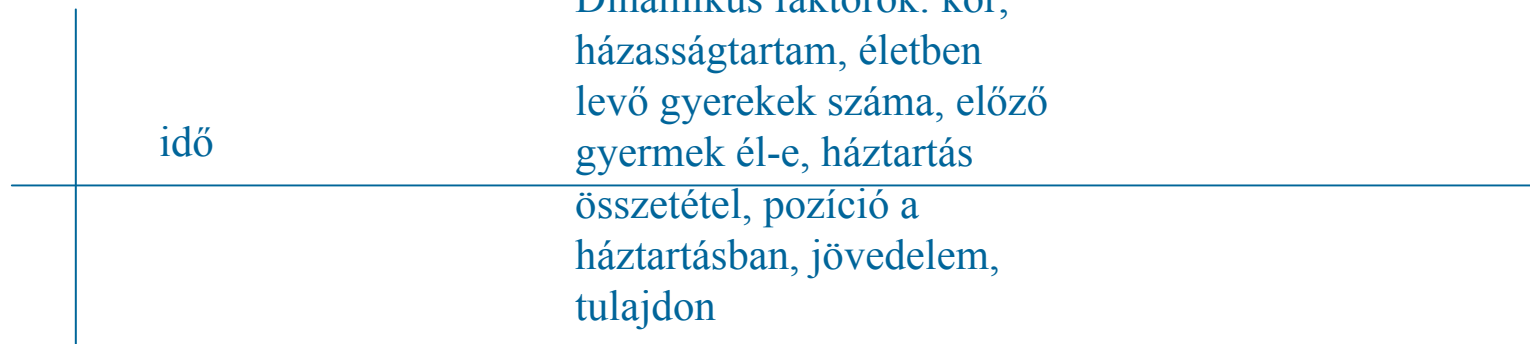

Eseménytörténeti elemzés (Event history analysis): következő gyermek megszületéséig eltelt idő hossza (spacing)

kockázati periódus
kezdeté

Statikus faktorok: előzőleg szült
gyermekek száma, társadalmi
státus, vallás stb.

kockázati
periódus vége

előző szülés

Külső faktorok: gazdasági
válságok, áremelkedések,
háborúk, időjárás etc.

következő
szülés

Szükséges források

	Egyházi anya- könyvek	Népmozg. statisztikák	Népszám- lálások	Genealógiák	Háztartás regiszterek
Longitudinális	X	X		X	X
Individuális	X		X	X	X
Háztartási adatok			X		X
Földrajzi helyzet (térbeliség)	X	X	X		X
Teljes népesség	X	X	X		X
Kockázati népesség (population at risk)		X	X	X	X
Népmozgalmi események időzítése	X	X		X	X

Magyarországi lehetőségek

- Háztartásregiszterek hiánya
 - kivételek lehetnek: pl. Zsámbék (1795-1867) - lásd Husz I. 2002.
- Anyakönyvek, családrekonstrukciós adatok
 - nincs adat a háztartás-összetételre
 - van adat a házasság időtartamára, özvegység időtartamára, született gyerekek számára, nemére, korára, életben levő gyerekek nemére, korára stb.
 - nagyobb közösségekben, 19. században esetleg foglalkozás, társadalmi státus
 - + erős feltételezéssel a született és még élő, nem házas (?) gyerekek = háztartásokban jelenlévő gyerekek, információ a háztartási kontextusra
- Családrekonstrukciós kutatások felújítása, meglevő adatok újraelemzése
 - pl. Andorka hagyaték (TÁRKI könyvtára): nagy mennyiségű kész családlap

Bük, evangélikus anyakönyv, családlap

Kottis János leg. Jókai Zuzsanna

1807 (20) 1833. V. 12. 1811 (22)

1872. IV. 9 (65) - 1857. VIII. 24 (46)

Köz T. Adám Kottis Eszt

Sor-szám	Gyerekek neve	Szül. év	Anyakora a gyermek születésekor	Születési intarvallum	Házastárs neve	Haldolási időpont	Életkor
1.	János	1834. X. 15	23		-		
2.	Teresia	1837. VIII. 3.	26		-	1838. IV. 27.	
3.	István	1839. VIII. 15	28		Fehér Anna	1878. VII. 25	
4.	Rozina	1842. XI. 23	31		-	1844. II. 21	
5.	Rozina	1845. I. 25	34		Welmek István	-	
6.	Sándor	1847. VIII. 14.	36		Apurócz Lidia	-	
7.	Ferenc	1850. IX. 15	39		Grönger Judit	-	
8.	Zuzsanna	1853. I. 25	42		-	1857. V. 9.	
9.	Zuzsanna	1857. VIII. 25	46		-	1857. IX. 16.	

A fogamzás kockázatának Cox részarányos kockázati modellel történő becslése lezárt szüléti időintervallumokban a két egyházközségben, 1825 és 1865 között született nők (Forrás: Pakot L. kézirat)

Változók	A modell		B modell	
	Véletlen hatás nélkül		Családi szintű véletlen hatással	
	Relatív kockázat	P> z	Relatív kockázat	P> z
A házasság időtartama (években)	0,884	0,000	0,951	0,008
Nő életkora: 15–24	1,000	ref.	1,000	ref.
Nő életkora: 25–29	0,857	0,016	0,955	0,544
Nő életkora: 30–34	0,845	0,048	0,987	0,910
Nő életkora: 35–39	0,863	0,190	0,968	0,835
Nő életkora: 40 +	0,849	0,305	0,840	0,409
Az intervallum kezdetén született gyerek halála	2,436	0,000	3,039	0,000
A született gyerekek száma	1,186	0,000	0,959	0,225
Az intervallum kezdetén életben levő gyerekek száma	1,002	0,951	0,908	0,039
Életben levő gyerekek száma * házasság időtartama	1,003	0,144	1,007	0,015
Korkülönbség: a feleség idősebb	1,000	ref.	1,000	ref.
Korkülönbség: a férj <6 évvel idősebb	1,094	0,230	1,204	0,133
Korkülönbség: a férj >6 évvel idősebb	1,131	0,127	1,244	0,098
Kápolnásfalva	1,000	ref.	1,000	ref.
Szentegyházfalva	0,956	0,256	0,913	0,189
Családi szintű random komponens variancia			0,313	0,000
Intervallumok száma	2648		2648	
Események (fogamzások)	2648		2648	
Nők száma	489		489	
Teljes kockázati idő	4287,9		4287,9	
-2 Log-Likelihood	-17983,8		-17929,4	
LR Chi-2 és Wald Chi-2	494,4		628,6	
Teljes P-érték	0,0000		0,0000	

Összefoglalás

- Meglévő családrekonstrukciós adatokkal + újabb anyakönyvek feldolgozásával + esetleg háztartás-összeírások segítségével Magyarországon is lehetséges demográfiai mikroadatbázis építése
- Alkalmas hosszú távú demográfiai változások feltárására és a változások okainak megközelítésére
- A magyarországi történeti demográfiai kutatásokat ismét a nemzetközi 'main stream' kutatásokhoz kapcsolhatja